

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Égész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetn helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven folyótatnak. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
carnyi díj számítottatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, julius 19. 1859.

29. szám.

Második évi folyam.

Hogyan ragadt a Bánság nevezete Temes vidékére.

Sokan akadtak már fenn azon, hogy azon tarto-
mány, melynek a közéletben ismeretes neve „Temesi
Bánság“, mint tartomány a hajdankori bánságok nevé-
nek és alkotmányának emlékezetét tartá fen, holott
ezen elnevezés a tartományt nem illeti, és arra sem történeti,
sem államjogi igényt nem tarthat. Ha az ókor legha-
talmasabb birodalom, t. i. a romainak emlékét a leg-
ujabb korig folytatták a „római szent birodalom“ fictió-
jával, ez legalább ön- és céltudatosan történt, míg a
Temesi Bánságra nézve ugy áll a dolog, hogy ez el-
nevezés okát ma alig tudjuk kitalálni, és bár mennyire
átvizsgáljuk törvénykönyveink és okirataink lapjait, ott
ugyan több ismertebb, és homályosabb bánokra fogunk
akadni, de Temesi Bánságra a magyar korona alatt
sehol és soha. A Temesi Bánság nevezete azonban
létezik, létezett már 1848 előtt, ha nem is diplomati-
kailag, de legalább a közéletben, és most az újra szer-
vezés korában törvényeinkbe is átment. Szükség tehát
tudni, hogyan jutottak még is Krassó, Temes, és To-
rontál megyék (melyekben a régi Keve és Horom
vármegyék is befoglalvák) a Bánság nevezetéhez,
miért is használván és bővítvén az e tárgyban két
évvel azelőtt a Kolozsvári Közlönyben közölt érteko-
zésünket, olvasóink érdekének ezennel megfelelni igye-
kezünk.

Magas rangon állottak mindig az ország főméltó-
ságai közt a horvát, tót, és dalmát bánok, kik tekin-
télyben mindjárt a nádort és erdélyi vajdát követték.
Királyság kormányzása volt rájuk bízva, az illető or-
szág még sem hivatott bánságnak. Már a szörényi,
macsói, bolgár és bosniai bánok bánságnak nevezett
tartomány élön állottak. Szerém vidéke majd megyének,
majd hercegségnek, néha bánságnak ¹⁾ is neveztetett.
Voltak tengeremelléki bánok is. ²⁾ A kisebb bánok
közül legismertebbek voltak a lugosi és karansebesi,
kiket az erdélyi vajdák neveztek ki. Ugy látszik, hogy
ezen két bán hatalma nem csak az illető városra ter-

jeszkedett ki. Keveset azonban tudunk a szabácsi, bel-
grádi ¹⁾ és jaitzai, még kevesebbet a tituli, kevii, kru-
chovi, bronchi, ²⁾ sóoi, uzorai ³⁾ salai vagy zalniki,
szent keresztii, ⁴⁾ zrebarnitzi, ⁵⁾ morichidai, ⁶⁾ galgócii ⁷⁾
sat. bánokról, kiknek neveit okleveleinkben itt-ott ki-
böngészhetjük. Első tekintetre mindenki meg fogja is-
merni, hogy ezen sokféle bánok közt nagy különb-
ségnek kellett léteznie, és hogy az utóbb nevezettek
nem lehettek országzászlósok, mint a horvát, macsói,
szörényi és bosniai bánok, hanem legfeljebb többé
kevésbé kitüntetett várparancsnokok.

Ezen utóbbi nézet bizonyossággá válik figyelembe
vévén, hogy csak a végvárak állottak bánok parancs-
noksága alatt, akár a törökök akár a husziták vagy más
rosz szomszéd ellen szolgáltak ezek. E szerint az ilyen
várakról szólván a bánság vagy kapitányság egyértelmű
volt. Így a bécsi cs. kir. udvari könyvtárban található,
Magyarországnak jövedelmeiről és kiadásairól 1494—
1495 években szóló kézirat így ír: Regia Majestas
Capitaneatum sive Banatum Nandoralbensem de
novo dedit et contulit Egregiis Georgio More et Al-
berto de Zokol. Sőt miután minden végvár többnyire
két bánnal birt, kik abban laktak, 1518-ban a bácsi
országgyűlés azt rendelte, hogy felségsértés büntetése

¹⁾ Akkor Keve vármegyében feküdt. Említetik Ulászló
1492. évi decretumában a macsói, jaitzai és szerémi bánsággal
együtt.

²⁾ 1273 évben Gregorius banus de Boronch et Kruchew.
(Fejér Cod. dipl.)

³⁾ 1273 évben Janus Banus de Sow et de Vzara. Kún
László ez évi decretumját többi közt aláírta Henricus Banus
de So et de Vzara (Bosniában.)

⁴⁾ Erről azt olvassuk Oláh Miklósnál: Szörényen alul,
egy „Szent Kereszt“-nek nevezett forrás találtatik, mely min-
den tisztátlan testet kihány, és éjjel fáklya világot felvet. Végre
hozzá teszi: Haec ego olim audivi a servis Barnabae Belay,
Bani ejus loci.

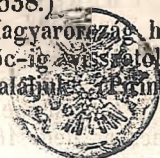
⁵⁾ Bosniához tartozott, és a vár igen jó szolgálatot tett a
törökök ellen. Említetik Zebarnik név alatt a jaitzai, szörényi,
nándorfehérvári és sabácsi végvárral együtt az 1507. évi 5-ik
törv. cikkben.

⁶⁾ 1402 évben előfordul: Joannes filius condam bani de
Morchida. (Katona Histor. crit. Tom. XI. p. 538.)

⁷⁾ Zsigmond király idejében, midőn Magyarország határa
a husziták által Magyarország részéről Galgóc-ig visszahúzó-
tatott, e helyet egy bán parancsnoksága alatt találjuk. (Fejér:
Ungarns Banderien II. Th. p. 51.)

¹⁾ Ulászló 1492. évi decemb. 8-ik cikkében szerémi bán-
ról van szó.

²⁾ 1183. Dionisius maritimus Banus. 1225 Vonic, marit.
Banus. (Fejér Cod. dipl.)



mellett egyike közülök mindig a várban jelenlennie tartozzék.¹⁾ Így kívánta azt az ország biztossága.

Látjuk hogy ezen bánok állomása részint a mai Temesi Bánság tőhatárában volt, mint a szörényi, bolgár, szabácsi, belgrádi, macsói bánság, részint éppen annak területén feküdt, mint a tituli, kevíi, lugosi, karánsebesi és a később nevezendő miháldi (mehádiai) és orsovai bánoké. Ha voltak is másutt bánok, mint például Galgócon, ezek legalább ritka esetek, és a bánok hazája tulajdonképp Magyarország déli részein volt. Azon többnyire kitűnő férfiak közül, kik Temes megye főhivatalát viselték, többen egyik vagy másik bánság (már itt tartományt értve) bánjai is voltak; így tudjuk hogy Koroghi László és Heem Benedek bolgár, Losonczy István (1387), Ozoray Fülöp, Hunyadi János és Hunyadi László szörényi, herceg Ujlaki Miklós macsói, Thallóczy Ferenc kevei bánok voltak. Ezen körülmények igen könnyítették a tévedést, hogy maga Temes megyének is voltak bánjai, valamint azt Palugyai, és számos újabb író elég meggondolatlanul írja.

Előfordul Temes megye főnökei közt 1342 körül egy Andrásy Zsigmond mint temesi albán. E címen nevezik Andrásyt Budai Ferenc, Lehozky, Mednyánszky, Gyöngyösi, Nagy Iván, sat. A Bartholomaeidesnél olvasható sirirat így szól róla: Temesiensi Vicebanatu functus est. De ez nem elegendő bizonyosság, hogy Temest bánok kormányozták volna. Kerékgyártó Árpád e vicebánt alispánra akarja értelmezni. De mi már megmutattuk fenn, hogy ha a bán nem zászlós, minok kell hát tartanunk őt. Katona csak annyit mond Andrásyról: Sigismundus a Ludovico I. Temesiensi provinciae praefectus. A ki Andrásy e címéből (melyről azonban nem tudjuk, hogy a régi írók is megadták volna neki) azt akarná következtetni, hogy Temes vidéke bánok alatt állt, ez azt is mondhatná, hogy vajdák kormányozták, mert a fenn idézett kéziratban, mely Magyarországnak 1494 és 1495. évi jövedelméről és kiadásairól szól, (Registr. fol. 123.) azt is olvassuk, hogy bizonyos Bradath jelentésére ez év június 30-án a temesvári vajdának 16 forint adatott.²⁾ Figyelmeztetjük ugyan is, hogy Temesvárnak, nem a temesi tartomány vajdájáról van szó, éppen úgy a mint tartományi bánok voltak, és olyanok kiknek tisztsége csak egy végvár fölötti parancsnokságában állt. Továbbá 1494. évben Kinisy Pál volt temesi főispán, és halála után ugyan ez évben Somy Josa, ki e hivatalt 1498-ig viselte a mint ezt számos oklevelekből be lehet bizonyítani. Ha tehát a nevezett két esztendőben Temesvárott csakugyan valami vajda hivataloskodott, a mit kétségbe vonni nem akarunk, noha neve sem maradt az utókorra, a vajdai cím alatt éppen ne képzeljünk magunknak valami zászlósuri mélt-

¹⁾ Bani castrorum finitimorum (az is elég világosan van mondva) semper in eisdem castris finitimis maneant, et unus eorum, sub nota perpetuae infidelitatis, nunquam de castro egredi audeat. Art. 21. 1518.

²⁾ Eodem die (30 Juny) ad relationem Bradath, Wajwodae Themesvar dedi 16 fl.

tóságot, leszem mint az erdélyi vajdát. A vajda cím hadvezért jelent ugyan, de jelenthet főbirót is, a mint a „comes“ cím is hajdan judex, azaz bíró értelmében vétegett. Szépen volnánk bizony, ha a comes címet, valahányszor okleveleinkben előfordul, a mai gróf, vagy főispán értelmében vennők. Előfordulnak oklevélgyűjteményeinkben (például Fejérben) számos Comites incertarum provinciarum, van Comes curialis, Comes falconariorum (a solymászok grófja vagy bírója) Comes agazonum, comes venatorum (a vadászok bírója) Comes capellae regiae, előfordul egy comes (seu judex) teutonorum reginalium in Pásztó; egyes városoknak és falvaknak is voltak néha comesei, sőt magán embereknek is, például: Christophorus, Comes Curialis dictus Comitibus Sebastiani de Castro Kolos in Transylvania. Hogy ilyen comes-ek bírói hivatalt képviseltek, elég világos, különben miként érthetők azt, hogy hajdan juhász is viselte valamely falu vice-comes-i tisztségét? ¹⁾ A Comes szó nem csak nálunk, hanem a franciáknál is „bíró“ értelmében előfordultát törvényekből lehet bizonyítani,²⁾ és az utóbbiaknál falu, rév, csürnek comeseit is találunk. Azon temesi vajda tehát, kinek a királyi jövedelmi lajstrom szerint 16 forint fizettetett, vagy városi bíró, vagy várparancsnok lehetett.

Ezen utóbbi állítás annál kétségtelenebb, ha az időkort tekintjük, melyben ezen névtelen, és valóban eddigi ismereteink szerint egyetlen vajdának címzett temesvári egyén létezett. A temesi főispánság t. i. a magyar királyok idejében az ország legfőbb méltóságai közé tartozott; az ő védelmére volt bízva az alföld legnagyobb része, ő nem csak más főispánságokat viselt sokszor egykoruan, hanem egyéb udvari méltóságokban is részesült. De ha nagy volt tekintélye a temesi főispánnak, azon arányban az ország terheit is vállalta ei. Az 1498. év 21. törv. cikkelye rendeli, hogy az erdélyi vajda, a székely gróf, a horvát bán és a temesi főispán egy-egy banderiumot tartsanak hadra készen. Tehát az utóbbtól oly hadcsapat kiállítása kívántatott, mint az ország legelső zászlósaitól, sőt ugyszólván, mint a királytól, mert ez is csak ezer lovas kiállítására köteleztetett. (art. 6. 1507.) Ezen kívül figyelmet érdemel, hogy Kinisy Pál, és Somy Josa, kik együtt 30 éven túl kormányozták a temesi tartományt az alsó részek főkapitányai is voltak, mely tisztség fontosságát megértjük, ha megludjuk, hogy az alsó részek nevezete alatt nem kevesebb mint 12 megye értetett.³⁾ Ilyen hatalmas urral bizonyosan nem

¹⁾ Paulus opilio Vicecomes in villa Apa impetiit Dominum Tengurd... (Ritus explorandae veritatis §. 165.)

²⁾ Liberam habeant licentiae facultatem inter se comitem seu iudicem quemcunque voluerint eligendi. (Diploma Steph. V. Reg. Hung. de. a. 1271 in Wagneri Annal. Scepus. Tom. I. pag. 189.) Siquis iudicem fiscalem, quem comitem vocant, interfecerit. (Lex Ripuar. tit. 55. Conf. du Cange glossar. mod. et inf. Latin.)

³⁾ Kevesen tán fogják tudni, melyik volt ezen 12 megye. Ime a már idézett bécsi udvari könyvtár forrása szerint fölso-

velélkedhetett más bár mily címmel felruházott tisztség, melynek csak helyi hatósága volt, hogy a temesi főispánság helyébe más elnevezést iktathasson.

A 16. században élt Oláh Miklós érsek, ki Magyarországot és tartományait leírja, nem ismer temesi Bácságot, és midőn a tiszántuli kerületről szól, fekvéséről azt mondja hogy : ad meridiem Hungariae eam partem, quae arcem Temesvár et campum Maxons respicit. Hogy kerülhetne volna el a temesi Bácságot említeni, ha ez a 16. században már létezett volna? Sőt Oláh még közelebb csábitatik, hogy temesi Bácságról szóljon, — ha csakugyan szólhatott ilyenről, midőn Temes vidék leírásának külön fejezetet ajánl, de a vidéket nem Bácságnak, hanem — mint némely oklevelekben is olvassuk — Temesköznek nevezi, úgy a mint Muraközről és Csallóközről szólunk, a nélkül, hogy államjogi felosztás volna eszünkben.

Heem Benedek Pál fia, miután már két ízben viselte a temesi főispánságot, 1371-ben Nagy Lajos kegyelméből e hivatalt harmadszor vállalta el, követvén Ulászló opuliai herceget. Az erről szóló oklevelet találjuk Fejér Codex diplomaticus Tom. IX. vol. 4. p. 48. hol azt olvassuk : vos vero villici populi et Jobbagiones nostri eidem Benedicto bano obediatis. Ezen szavak azon véleményre hozhatnak valakit, mintha Heem itt temesi bánnak nevezetnék Nagy Lajos által; de itt nem kell felejtetni, hogy Heem Benedek bolgár bán is volt és ezen méltóságot 1371-ben is viselnie kellett, miután az idézett oklevélben bánnak címeztetik. Minden kételyt eloszlat a Fejér Codex ugyanazon kötetének 567. lapján olvasható és 1374. évről szóló oklevél, melyben Nagy Lajos király meghagyja Temesköz lakosainak, hogy : Benedicto filio Pauli, filio Heem, con dam Bano, Comiti Themesiensis engedelmessédjének. A „condam“ szó itt azt mutatja, hogy Heem 1374. évben már nem volt bolgár bán, — az pedig hogy a banus szó után azonnal a Comes Themesiensis tételik, mutatja, hogy a királyi oklevél a bánt és a főispánt igen is különböztetni akarta.

E szerint sem törvényeinkben, sem régiebb történetíróinkban, sem okleveleinkben találjuk nyomát a temesi bálnaknak, és a Temesi Bácság nevezete csak tévedésen alapszik, melynek tehát a legújabb korig nem is volt állami jogosultsága. Egyetlen író sincs a mohácsi vész előtti korból, mely temesi Bácságról szólna, sőt még a 18. század elejéig sincs olyan. Míg a török foglalás ideje alatt mintegy 200 esztendeig Corpus Juris-unk a Temes melletti megyékről mélyen hallgat, azokra céloz végre az 1723. évi 125. t. cikkely, mely által Merzi Claudius Florimund gróf lovas tábornok, és a töröktől visszafoglalt temesi Bácság érdemes katonai parancsnoka országgyűlésileg honfiusították. Ez egyszersmind első törvénykönyvi említése a temesi tartománynak az osztrák kormány alatt. Az említés a Districtus Tömössiensis nevezet alatt történik. Látjuk, hogy most sem nevezetetik bácságnak azon megye, melyet törvényeink eddig ritka következetességgel Comitatus Themesiensis-nek nevezvén, főispáni kormányzás alá helyeztek. Midőn az 1741. 18. törv. cikk 3-ik §-a által ezen megye visszaesetése az anyaországhoz rendel- tetik, az ott még mindig a „Districtus Tömössiensis“ nem pedig

roljuk, t. i. Arad, Bács, Békés, Bihar, Bodrog, Csanád, Csongrád, Horom, (a mai határör vidéken) Krassó, Temes, Torontál és Zaránd. Ezen 12 megyéből a temesi főispán szedte be az adót, és nevezetesen 1484. évben Kinisy Pál 5000 forintnyi adót küldött e vidékből a királynak az aradi prépost által.

Bácságról tesz említést. ¹⁾ De már Marsigli, VI. Károly kortársa, ilyent említi ²⁾ : Bacsiensem Comitatum Banatus Temesváriensis excipit, qui a fortalio Temesvár ita adpellatur. Lehoczky főleg okadatolhatni is véli a temesi Bácság eredetét. A macsói bánok előszámlálása után azt teszi hozzá : Hoc banatu cessante, ³⁾ Themesiensis Comites Bani dicti sunt. A szörényi bácság alatt azt írja : Cessavit hic banatus per Turcas occupatus, et Themesiensis dici coepit. Temes megye alatt, mely szerint Bácság nevével is élt, azt jegyzi meg : Severinensis banatus eidem junctus, ante occupationem Turcarum Comitatus dictus, art: 32. 1518 tandem Banatus post sublatos Banatus Machov et Zevrin. Miért idézi Lehoczky ezen utóbbi törvénycikket valóban nem tudjuk, miután abban másról nincs szó, mint hogy a monostori, sagyai (sági) és morsinai kerületek Temes megyébe visszakebleztesse- nek. Ebből legfeljebb csak azt lehetne megmutatni, hogy Temes megye területe hajdan sokkal tágasabb volt, Morsina falu ma Krassónak Erdélyyel határos szélén fekvén. Ehhez azonban nekünk itt semmi közünk.

Ezentul többször már találunk írókra, kik temesi bácságot emlegetnek. Palma : notitia rerum hungaricarum Tit. I. 61. lapjáról azt tanuljuk, hogy létezett egy István rusznai bán, de hibázik, midőn a Timon által először megnevezett Gregorius Banus de Bronch, és de Krucho címét így írja : Gregorius banus de Boranch, Bronch et de Kukow. Nagyobbat téved még azon állításával, hogy a szörényi bácság elveszvé, Mátyás király suffecit banum Themesiensem, qui etiam Comes Themesiensis audieb.t. Állítá ezt később, mint láttuk, Lehoczky is, még is ezen állításnak semmi diplomaticai alapja nincs.

A török uralomnak az 1716. év Temes környékén és az egész magyar földön véget vetvén az egész, most három megyéből, és a katonai végvidékből álló tartomány a császári kormány által új szervezést nyert. A polgári ügyek az ugynevezett bácsági tartományi igazgatóságra (banater Landes-Administration) a katonaiak, az ugynevezett bácsági hadi kormányzókra (banater General-Commando) bízattak. Ez által a temesi Bácság elnevezése a közéletbe is lehatott. A hivatalos nyelv VI. (III) Károly és Mária Terézia alatt folyvást ezen elnevezéssel élt. Vajjon miért karolták ezt fel? ezt már most kitalálni nem nehéz. Meglehet, hogy a régi bánok emlékére történt, kiket Temesváron székelni gondoltak, vagy azok tiszteletére, kik a Temes földjén valósággal székeltek, mint a lugosi és karánsebesi bánok. Még valószínűbb ezen tévedés geographiai és státusjogi ismeretek hiányából eredhetett. Tudva lehetett még akkor, hogy a báni méltóság Magyarországon nagy tekintélyű volt, és hogy a temesi főispán az ország legelsőbb hivatalnokai közé tartozott. Mily könnyen egyesül így a gondolatban a bácság eszméje a temesi főnökség eszméjével; főleg ha meggondoljuk, mennyi bánjaik voltak ezen tartomány várainak. Oláh a szörényi várról így szól : arx infra Trajani pontem cum tribus

¹⁾ Ezen „Districtus“ visszakapcsolására az anyaországhoz, 1778-ben udvari bizottmány volt kinevezve. Midőn az 17^{90/91} 28-ik törv. cikke által Krassó, Temes és Torontálnak országgyűlési szavazatjoga visszaadott, már ismét megyéknek (Comitatus) nevezetnek.

²⁾ Az ő híres munkájában Danubius Pannonico — Moesicus cum observationibus geographicis, astronomicis, hydrographicis, physicis perlustratus, mely 6 folio kötetben megjelent Haagban 1726.

³⁾ A macsói bácság Verböczy korában a törökök által el- töröltetett. Tripartitum Pars I. Tit. 94.

aliis Orsova, Pethe, Miháld illis subditis. Harum praefectus vocabatur banus, magistratus inter nostros magni nominis. Emli-tettük fent, hogy a temesi főispánok sokszor szörényi, macsói, bolgár sat. bánok voltak. Ezen kívül Hunyadi János, ki az ország kormányzója volt, Kinisy Pál, ki Temest mintegy negyedszázadig kormányozta, s utódja meg tanonca Somy Jósa egyéb méltóságok birásán kívül, az alsó részeken hadak főkapitányai is voltak, úgy hogy annyi hatalom emléke fenmaradhatott, míg egy 164 éves zsarnoki uralom a politikai és statusjogi viszonyok egyéb állapotjait elhomályosíthatá. Mennyire rossz lábon álltak akkor a geographiai ismeretek, kivehetjük Kreckwitz Györgynek 1686-ban megjelent, Magyarországról szóló munkájából, melynek földabroszán Bács megye közvetlenül határos Temes megyével, az utóbbival éjszakeről pedig sorra fölfelé Csanád, azután Orod, Torontál és Bihar. Végre, hogy a diplomatikai gyakorlat nem csak a temesi tartományra nézve hibázott, csalhatatlanul mutatja azon körülmény, hogy Szerém, Posega, Verőcze és Valko megyékre is ragadt a Slavonia elnevezés, mely ezen megyéket pedig soha sem illetheti.

Befejezzük cikkünket azon megjegyzéssel, hogy közjogi iratokban Temes megye főnöke mindig csak Comes Temesensis-nek, soha banusnak neveztetett, és hogy a „Comes“ szó a közéletben nem grófnak, hanem mint már Jászay is említé (M. nemzet napj. a moh. v. u. 173. lap) ispánnak mondatott.

Pesty Frigyes.

Dobrai népszokások.

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

VIII. Virágosdi. Kell hozzá ördög, angyal és egy vagy két kertész. Az ördögöt legény szokta képviselni; az angyal és kertészek leányok közül választatnak. Miután a választás megtörtént, a társaság tagjai mind szépen körbe ülnek. Azután a kertész közepre lép s azt mondja: ez az én virágos kertem, benne vannak szebbnél szebb virágok, mindjárt meg is nézem hogy mifélek. Akkor körüljár s a játszókat mindenikének — az ő saját tetszése szerint — lassan bizonyos virágnevet sug, mely neveket szükséges jól emlémben tartania egész végig; nehogy a játékok hiba történjék. Midőn ekként mindenik virágjának nevet adott, azt kiáltja: szabad a vásár. Akkor az angyal és ördög — kik az egész előbb említett műtét alatt a szobának külön külön szögletében kissé távolabb állottak tőlük — közelebb jönnek, s először az angyal szól: cin, cin, cin,.. A kertész kérdi: no hát mi az? ki van odakin? — az angyal ráfeleli: az angyal. Ismét kérdi a kertész: mit keres? Az angyal mondja: virágot. Végre a kertész mondja: mifélet? — — — itt azután az angyal mond egy nevet — például: Százszor szép. Nefelejcs. Ibolya. Rózsa. Bodzavirág sat. — s ha a kimondott virágnév a játszókat közül valamelyiknek sajátja, vagy is hogy szavaikkal éljek: ha van a kertésznek olyan virága — akkor a kitalált virágra reá mutat a kertész s azt mondja: itt van. Az angyal hozzá megy s karon fogván elvezeti a szobának azon

részébe melyben állott — és virágos kertjébe ülteti... ha pedig nincs olyan virág, melyet megnevezett; akkor a kertész azt mondja:

Nincsen olyan virágom
Ezelőtt még: — volt három
Vagy négy is talán
De már eladám...
Majd szólok ha megint lesz
Most azonban ne keress.

Mire az angyal szomorúan vissza megy előbbi helyére virág nélkül... Azután az ördög mondja: drün, drün, drün. — „Mi van oda kün?“ — Az ördög — Mit keres? — Bojtorjánt. — Nem ismerünk afféle virágot — Az ördög tovább sürgeti a kertészt mondván:

Tudom van itt bojtorján is
Tudom azt jól én...
De nem szabad szólítani
Igazi nevén...
Azért hát csak úgy szólítom;
A hogy szabad szólitanom;
Nyiló szép virágnak.
Nyiló szép virággal
Teli van a kerted
Kérlek szépen ügyes kertész
Adj belőlök egyet. —

Milyet akarsz? — Vereset — Milyen névvel? — Tulipán. Rózsa. — S ha van olyan virág, akkor a kertész bánatosan átadja neki, ő pedig elvezetvén virágait, bojtorjános kertjébe ülteti. Ha pedig nincs; akkor azt mondja a kertész

Nincs számodra kis kertemben
Semmi féle bojtorján nem:
Hordjon el a szélvész innen
Tul az erdőn túl a berken.

Mire az ördög vissza sántikál. S így járogatnak az angyal és ördög — felváltva mindaddig, míg mind el nem hordták a virágokat, és a kertész maga nem maradt. Akkor az angyal két sorban állítja virágait szemben egymással, úgy hogy köztük csak egy lábnyi széles tér legyen; s feltartva kezeiket kissé hajlósan boltozatot képeznek, mely akként néz ki, mint valami élő lugas. Ezen lugas alatt kell azután az ördög részén levőknek által vonulni, még pedig féllábon. Ha valamelyik közülök mindkét lábát letalálná tenni a földre, az az ördögtől büntetést kap — ha férfi, fejkötőt tesznek fejére, ha pedig leány, csepű vagy koromból bajuszt csinálnak neki — s egy az angyalpartiak közül gyöngén megérintvén vállát — kiváltja; ekkor azután nem tartozik többé az ördöghöz, hanem az angyal többi virágai közé iktattatik, még pedig úgy, hogy minden leendő társait sorra kell csókolnia. Midőn pedig mind általmennek a lugason az ördög virágai, akkor az angyal tartozik saját virágait egytől egyik az ördögnek engedni át, kiktől elbucszván csókot kap.

Ilyenek a dobrai fiatalok időtöltései a fonodákban, melyekkel a munkát megédesítve, a hosszú téli estéket vigan tova üzni igyekeznek. A fonodákban talál az ifjú örömet, szívének lelkének szórakozást. Itt lel a tél zuzmarás fergetegei közt nyiló tavasz virágokat. És a magyar leányka innen tölti be édes ábrándképeit — melyek tiszta lelke szeplőtlen érzelmein mint távol re-

mények felmosolygának. És ki fogja kárhozlatni a természet őszinte gyermekeinek e minden tettető alakoskodástól mentt ártatlan szórakozásait; kik nem az elkoptatott udvarias bókok- s illedéki szokások leláncoló nyügebén keresik a mulatságot, hanem az őszinte jó kedv, szivderültség s egyenes lélek korlátlanágában, melylyel nem csak magukat kívánják földeríteni; hanem másokat is, a lehető legvigább kedvre hozva; a szeplőtlen becsületesség körén vig hangulatban tartani törekszenek.

Mind a mellett is hányan vannak, kik kárhozlatólag léptek föl a fonódák ellen, — főleg erkölcsi nézetből. Nem ismeri az népünk erkölcsi tisztaságát, ki az ilyen helyeket veszélyeseknek tartja... Vagy azt hisszük talán, hogy náluk is oly csekély becsü az erény — mint köztünk városon. Itt igen! — kártékonyak s a legvészthozóbbak volnának a fonódák. Nem lennének egyebek, mint gyászos temetők, melyek halálos légkörében az erkölcsiség sirja felett tombolva vigadna a testet s lelket átkozottá törpítő vétkes kéjelgés ördöge. Nem lennének egyebek mint sötét hantok, melyek üregeiben míg az emberiséget önmagából kivetkőztető lélek és erényvásárok üzenének; addig ezrek állanak körül s sirva megkövesült fájdalommal kiáltanának átkot reájok, mint olyan átkos helyekre, hová az erkölcsi szeplőtleniséget bevinni mindenkinek lehet; de éppen megmérgezés nélkül kihozni, csak nagyon, nagyon ritkának — s csak kivételkép sikerül... De falun a természet egyszerű gyermekei között, hol mitsem tudnak arról, hogy a szerelmet pénzért venni is lehet, hol az áruba bocsájtotts bocsájtandó erény és ártatlanság nem hord cégért magán a vevők minél nagyobb számának összesítésére, hol a bünt — a műveltség máza nem öltöztetheti fel nem ismerhető ruhába, hol a kedély tiszta, a lélek egyszerűen nemes és szenttelen, miként isten kezéből kikerült... ott, ott nem lehet veszélyes. Dobrán legalább nem az! sőt inkább ajánlatos a népnek a gazdálkodásra nézve. A világitás ha a leány a fonóba jár tizedrészébe sem kerül azon összegnek, melyet otthon annyi fonás mellett — ellenkező esetben elköltenie kellene, mert mindannyian fizetik a gyertyapénzt s egyre egyre így nagyon kevés jut fizetni való. Hát ha még hozzá vesszük, hogy az udvarlásukra járó legénység is igen gyakran kedveskedik gyertyával; akkor azt mondhatjuk, hogy csaknem semmibe kerül... A legények illetén szivességét azután a leányok azzal viszonozzák, hogy megvendéglük őket „farsangi pogácsával.“ A fonás időszaka alatt ugyanis minden leány — a kitől csak telik — háromszor vagy négyszer egy egy kevés lisztet, zsirt, tepertőt hoz — ezt hozni a bevett szokás szerint mintegy kötelessége is — és az így összegyűjtött aprólékokból „farsang három napok“ alatt, az összehordott készletek mennyiséghez képest kétszer háromszor pogácsát sütnék nevezvén azt farsangi pogácsának. A farsangi pogácsa elköltésére nem csak a fonóda rendes látogatói, de más idegen vendégek is hivatalosok; s ilyenkor egész reggelig szoktak közösen mulatni.

A fonóház Dobrán a nép társas összejöveteleinek legkedvesebb — s olyan felvigyázat mellett minő ottan létezik — legártalmatlanabb helye. A mulatságok gyüpontja és a fiatalság Mekkája. Azért csodálhatni-ó ha minden tiltakozások dacára is e házak fennállanak s oly édesen vonzó erővel bírnak az élet tavasz szakában levőkre? A fiatalság itt — a nélkül hogy a munkától elrabolnák idejüket — dolog közben; mulatva, játszva kiismeri egymást, kitanulja természetét s hajlamait, és a melyiket rokonnak, saját lelkével együtt érzőnek találja — ahoz közeledik leginkább, s a kölcsönös közlekedés által kifejlik az egymás becsülésén tisztelésén alapuló édes legédesebb érzés a boldogító tiszta szerelem meglátás — talán már első percétől óta egymás birhatásáért epedő két lény között; mely szerelem azután, mivel nem futó szenvedély átviharzó lángja — mit titok és sötétség, vagy szülői tiltóparancs gyujta fel; hanem a tiszta sziv égő fényes napja kísérve szülei áldástól: — a legboldogítóbb és legszebb örömi, egyetértés, hűség és csendélet virágait szokta teremni a házasság mezején. A férj védője, oltalmazója nejjének, a nő őrangyala a családnak. Nem is igen találni e nép között boldogtalan házasságot, s hitem szerint azért; mert szerelme tiszta, ragyogó, szenttelen, s a mily tiszta szerelemmel közelednek egymáshoz ifjúságukban, ép oly hiven őrzik azt még az élet ezer bajokkal és kellemetlenségekkel járó vészzei között is; mindig azon igyekezve, hogy azon rózsalánc mely őket egyesíté, soha, soha se váljék — elhullatva virágait — tövisfüzerré, mely lelket szivet egyiránt sebezne.... De istenem, miért is volna: megkeseríteni az életet, mikor ugy is annyi fájdalommal annyi szenvedéssel jár... miért tennék ezt azok, kiket egymásnak vigaszul rendelt az ég, mikor a sors durva kénye ugy is kelleltinél jobban eszközli ezer bántalmaival. A nő és férjnek a dobrai nép szent meggyőződése szerint azon kell lenni, hogy megédesítve az előforduló keserveket az élet rögs utain egymásnak segítségül, gyámul szolgáljanak. Érezzék együtt a nyomasztó kint és bánatot is éppen ugy, mint együtt érezni készek voltak az öröm és boldogság áldásait.

(Folyt. köv.)

Temesvár kereskedelméről.

A bukásokról.

Csak a viszonyokkal ismeretlennek, vagy idegennek tünhetik fel, hogy Temesvárott minden legkisebb kereskedői rázkodáskor aránylag több bukás és csőd fordul elő, mint magában a tőzsdejáték által aláaknázott Bécsben, ide érte az ugy nevezett „kimaradt“-akat, kikről leggyakrabban sem a lapok, sem a törvényszéki közlönyök útján nem veszünk tudomást.

Tudtammal még e leplet ki sem szellőzteté, szükség tehát valakinek kísérletet tenni, s ki mit még elmondatlanul talál, mondja utána.

Egy bukásnak oka lehet a tulterjeszkedés, az ügyellenesség, véletlen vagy egymást követő veszteségek és üzleti pangás. Nagyon természetes, hogy rossz akaratú bukások sem hiányzanak, de még sem lehet feltenni, hogy valaki egy üzletet már kezdetben ugy szervezzen, hogy akaratos bukásra

vigyen, ha csak időközben lelketlen hitelezők üldözései által a kétségbeeső dac örvényére nem sodortatik. Nem akarván menni a dolog juridicai részére, elébb nézzük a bukások okait.

Minden bukott vagy veszteséget, vagy üzleti pangást szokott okul adni, természetesen, mivel sem ügyellenségét bevalani, sem a büntetésre méltónak bélyegzett tulterjeszkedés bünébe esni nem akar.

Veszteségek lehetnek, vagy áruk elomlásai, mert elemi veszély ellen mindenki biztosítja készleteit, vagy ezek árcsökkenései, vagy idegen bukások miatt visszaháramló fizetések forgatmányozott váltókért ott, hol talán az illetőnek kapnia kellett volna, egyáltalán kárba vesztett követelések. Háboru eseti fosztogatásokat nem vehetünk számba, mert az rendkívüli eset, szintén n. i. a megraboltatás. Hanem legujabban divatha jött veszteségnek nevezni az ugynevezett elfogadványi hitelek (accept-credit) megszűnését bukott bécsi bankároknál s ily című veszteségek örve alatt utánbukni, mint valami világkereskedelmi áldozat. Ezen farizeus házak rég korhadtak voltak s ugyszólva csak a máz tartotta őket, mert hiszen egy elfogadványi hitelt élvező csak a kölcsönzött pénzt fizeti vissza, ki pedig tiszta fedezet mellett használta e hitelt, mit sem veszít, ellenben illik, hogy kétszeresen fizessen, ki hamis fedezeteket csempészett be.

Lehetnek e lapoknak olvasói, kik a kereskedelmi világ e külön kifejezéseit nem ismerik, azért készletve vagyok azok magyarázatára kitérni.

Ha egy bankár, vagy nagyvárosi kereskedő, ki szeretne bankárt játszani, egy vidéki kereskedőbe vagy iparosba annyira megbizik, hogy neki kész kölcsönözni, ugy ezt nem készpénzzel teszi, hanem aláírásával, azaz puszta nevével s magának ezért mindkét fél minősége szerint 2-4%-ot fizettet. Ezen névkölcsönzés akként történik, hogy a meghitelezett vidéki egyén bizonyos összegig váltókat állíthat ki a bankárra, ki ezt elfogadván, hitelesített pénzzé, nem ugyan bankjeggyé, hanem bankárjeggyé emeli, mely utóbbi némely esetekben az előbbinél is többet érhet. Mikor azután a váltó lejár, kötelessége a vidéki egyénnek két nappal elébb a pénzt a bankárhoz beküldeni, hogy ez az előmutatandó váltót kifizethesse: ezen nap után a vidékinék ismét új váltó kiállítása levén szabadságává. Ez az ugynevezett nyílt elfogadványi hitel (acceptations-Credit in bianco,) s innét világos, hogy ha a bankár a váltók beváltása előtt bukik is meg, a vidéki egyén csak az annak nevére kölcsönzött pénzt fizeti vissza a váltó visszavétele által mint kiállító, és a kölcsönt meg nem ujíthatja, tehát korlátoznia kell üzlete terjedését, de nem veszít. — Nyílt elfogadványi hitel még feltételes is létezik, valami harmadiknak ajánlata és jótállása mellett. Szintén ide sorozható, ha (mi nagyon ritka) a vidéki ember pénzt letéteményez a bankárnál s ez ettől nem csak kamatokat fizet, de váltókat is elfogad, — vagy azon gyakoribb, hogy a bankár a hitelezendő összegig a kiállító fekvőségére a szerződést biztosíttatja, állampapírokat letéteményeztet sat. Ezt nevezik fedezék melletti elfogadványi hitelnek, (Acceptations-Credit gegen Deckung): ezek veszedelmet csak a bankárra hozhatnak, ha vigyázatlan.

De van egy veszedelmesebb faja az elfogadványi hitelnek, mely nagyon csábit a szédelgésre s ragadja is tömegestől áldozatait, ez a behelyezmény melletti hitel (acceptations-Credit gegen Unterlage). A fedezvény t. i. gyakran tehó a bankár kezében, mert egy betáblázott szerződést minden biz-

tossága mellett is kereskedelmileg nem érvényesíthet, át nem ruházhat egyszerű forgatmányal egy két perc alatt, követel tehát oly biztosítékot a vidékitől, mit ő is ne csak őrizzen, hanem ha pénzre van szüksége, rögtön értékesíthessen, azaz váltót, miután felteszi, hogy a vidéki egyén is áruját nem mindig adhatja el pénzért, hanem gyakran időre, váltóra kell neki adni, — ő tehát t. i. a bankár ezen harmadiknak elfogadványát az ő ismerősétől mint biztosítékot átveszi, természetesen ennek forgatmánya mellett, mi egyedüli garancia levén, miután az elfogadót nem is ismeri. Ha ezen behelyezmény a bankárnál van, akkor szabad a vidéki ismerősnek azon összegig reá váltót állítani. A fizetés idejekor a harmadik adós beváltván váltóját, ez által a bankár megkapja azon pénzt, melylyel az ő elfogadványát rendje szerint kifizetheti, s itt a vidéki egyén nem fizet többé, még akkor sem, ha a bankár megbukik, mert hisz az ő adósa fizetvén, a bankárra adott váltót visszaveheti. Hanem bezzeg fizet, ha az ő adósa bukik meg, miután ő annak jótállója a bankárnál, ki csak az ő forgatványával fogadta el biztosítékul a behelyezett váltót: de ha ugyanazon időben a bankár is bukik, akkor a szegény vidékinék mind a két bukó helyett kell az egy összegről szóló két váltót visszaváltani, tehát kétszeresen fizet, s a bankáron nem is keresheti, csak valódi adósán. De fájdalom a finomodás már annyira vitte kereskedőinket, hogy az efféle behelyezvényeiket segédek vagy balkezük által költött nevekkal töltetik ki, s így azután mikor a bankár bukik, bukik a behelyezvény elfogadója is a vidéki ember előtt, mert kétszeresen fizet, mind a költött váltóért, mind az ezen becsempészetre kölcsönzött bankárnévért.

(Folytatjuk.)

Levelezések.

Magyar-Szent-Márton július 6-án 1859. Ha egy helységet a lángok felemésztenek borzasztó, de nem tudom nagyobb baj-e mint az, mikor egész határokat pusztít el az árvíz? A legnyomorultabb viskóban is élél az ember, csak legyen mit ennic. Mit ér a szép lakás, ha üres a padlás. Így áll a 800 léleknel többet számláló Magyar-Szent-Márton községe. Borzasztók valának a mult hónapnak 26 és 27-ik napja. A víz minden oldalról tolodott határra, kapkodott fűhöz fához a lakos, és csak azon vette észre, hogy nem csak határa, hanem házikertjei is vízben állnak.. és sehonnan segély, sehonnan vigasztaló! Elszigetelten s elhagyatottan állt, mint a szegény árva szivtelen mostohák közepette. A rémülés s a borzasztó jövő aggodalma egy özvegy, hat élő gyermek anyját öngyilkosságra vezetett; de istennek hála, a gyors segedelemnek sikerült a felakasztott kislelkű nőt ismét életre hozni.

A község rémülése és elhagyatottsága közepette kormányzójához folyamodott, kinek kegyes parancsára haladék nélkül Rácz helytartósági titkár mint biztos, és Haki Dániel mérnök urak a helyszínén megjelenvén, életveszély között csolnakázák be a mérhetlen tengernyi vizeket, lefolyásának utat keresvén. A jólelkű urak biztatták és vigasztalták a szorongatott népet. A ki érzi, az tudja: a rémülés percében mily édesen esik onnan felülről csak egy vigasztaló szó is! — Fogadják mind kormányzó ur ő excellentiája mind pedig az érettünk annyi fáradságot és kellemetlenséget türt kiküldött urak irántunk gondoskodásukért a hálás sziv legőszintébb köszönetét!

A víz már apad, de azért vetéseinknek kevés hasznát vesszük. E község tavaly csak dohányból huszezer pfrtot vett be, ez idén annyi garast sem kap. És még is a szegény magyar azzal vigasztalja magát: mikép tán ezt is kiheverjük, mint már sok más bajokat.

Méltó tisztelet és dicséret tek. Bogdanovics Vilibald buzgó hű és fáradhatlan gazdatiszjteinek, kik éjjel nappali gondoskodás és fáradságuk által nem csak uruknak sokat megmentének; de legkivált hálás köszönetet mondhat a jó uraknak Ó-Telek községre, mely, ha a fendicsért urak gondoskodása nincs, szomorubb sorsra jut mint M.-Sz.-Márton. Ó-Telek az egész környéken az egyetlen község, mely aránylag igen keveset szenvedett.

Éppen midőn e sorokat postára akarám küldeni, toppant be hozzám Milutinovics ur, a módosi es. kir. kerületnél hivatalnok, ki a kegyes adományok gyűjtéséből tek. Preschl Mátyás kerületi főnök ur meghagyásából buza, kenyér, szalonna, káposzta és 14 forintnyi segédelmet hozott az éhező vízkárosultak felségelésére. A hálakönyvek, miket a szegény nép ejtett a jölelkü jötevők és kerületi főnökünk atyai gondoskodásának legméltóbb köszönete, és ama jó keresztényi lelket elöltüntető kérelem, melylyel több a jótéteményben részesült szegény, lelkipásztorához fordult, mikép a kegyes adakozókért szent misét szolgálni sziveskedjék. Többet nem írhatok, reszket kezemben a toll, szemeim könybe borulnak. — Isten fizesse meg!

T Á R C A.

A vetélytárs.

Beszély.

Emiliától.

(Folytatás.)

VI.

Bakay Endre rég nem érezte magát olyan boldognak, mint midőn Árpádinától távozott. Az a gondolat, hogy Jenninek megmenti nyugalma, elfeledtette vele, minő örömtelenül tengeti át napjait, és mily súlyos fájdalommal nehezkedik életére a szerelem. Szívét öröm töltötte meg, mint a ki elérte legfőbb vágyódását. Bár mi sors érje is ezentul, fölvidítja őt azon tudat, hogy Jenni neki köszönheti nyugalma. Azt ugyan soha sem fogja e nő megtudni, neki mitsem szabad tudni azon veszélyről, mely fenyegette, sem arról, hogy ő háritotta el fejről e veszélyt, de ez mindegy; elég ha ő tudja; ez boldoggá teendi őt egész életére.

Ilyen vidám gondolatok foglalták őt el, midőn Árpádinától távozván, ismét az utcán járkált. És utja ismét Jenni laka előtt vezetle el; föltekintett; az ablakok még mindig ki voltak világítva; de Endre nem érzett semmi vágyat Jenni közelébe jutni. Minek is? Mi könnyen olvashatná le arcáról, hogy érte fáradozott ő most. Egy szivből fakadó „jó éjszakát“ küldött csak fel az ablakok felé, aztán gyorsan elsietett.

De mi nagy volt csudálkozása, midőn alig tiz lépésnyi távozás után nevét hallá kiáltani, és visszafordulván, Jenni szobaleányát pillantotta meg.

— A báróné kéreti. jöjjön el hozzá — mondá a leány közel érkezvén.

— Ilyen későn — kérdé Endre álmétkodva.

— Igen is, azonnal — volt a válasz.

Endre szó nélkül követte az előre siető leányt. El nem tudta gondolni, mit akarhat löle Jenni ily késő éjszakának idején. Csak nem gyanit valamit férje hüllenségéről!

Néhány perc múlva Jenni előtt állt, és az állapot, melyben őt találta, még növelte nyugtalanságát. A legnagyobb felindulásban volt.

— Oh Endre! önt az ég küldé! — kiáltá a nő, csaknem magánkivül rohanva rokona elé.

— Meg nem foghatom, — rebege Endre zavarodottan, azon hiszemben, hogy a nő valamit megtudott az Árpádinával folyt jelenet felől.

— Jöjjön, jöjjön — mondá a nő — egy nagy kérés van önhez. Hisz ön rokonom, barátom, a ki annyi szivességet tett velem, a kivel tartozkodás nélkül szólhatok. Oh soha sem

volt még olyan nagy szükségem egy hű baráttra mint e pillanatban.

— Parancsoljon velem Jenni! — mondá Endre örömmel, hogy uj szolgálatot tehet e nőnek.

— Menjen, kérem, nézzen Árpáдина lakába, és tudja meg, ki van most ott — mondá a nő sürgetőleg.

— Árpáдина lakába? — kérdé Endre álmétkodva, — és miért, ha szabad kérdenem?

— Mert — mért — egy irtóztató gondolat facsarja össze szivememet, agyamat. Meg kell örülnöm, ha bizonyosságot nem szerzek magamnak — viszonzá a nő a legnagyobb felindulattal.

— És nem mondaná meg nekem e gondolatot? — kérdé Endre, és midőn Jenni zavarodottan szeméit lesüté, bensőséggel tevé hozzá:

— Velem bátran közölheti szive legtökösabb érzelmeit: baráti szivbe teszi le azokat.

— Igen, igen, — kiáltá a nő, erőt véve zavarodottságán — önnek megmondhatom. Ugy tetszik nekem, mintha férjem most Árpádinánál volna — susogá a nő, és halovány arcait szégyenpir borítá el.

— Minő gondolat! — kiáltá föl Endre.

— Ugy-e bár borzasztó? — mondá a nő, a kétségbeesés fájdalommal — Oh én nagyon szerencsétlen vagyok! — mondá Jenni, és szavai sürű zokogásban haltak el.

— De honnan e borzasztó gyanu? — kérdé Endre, kibén a nő szavai mindinkább növelék aggodalmát.

— Üljön le Endre! — viszonzá Jenni leszáritva könyeit. — Mindent elmondok önnek; borzasztó jelenetem volt férjemmel. Ez ember, a kit ugy szerettem, bántalmazásokkal illetett. Nem elégette néma szenvedésimet.

— De hogyan történt ez? Kérem beszélje el nekem e jelenetet, nyugodtan és körülményesen — mondá Endre, midőn a nő az előtűdülő könyvek által ismét kénytelen volt félbeszakasztani szavait.

— Mindjárt elmondok, csak engedjen kissé magamhoz térnem — kezdé ujra a nő erőt véve fájdalomán. — Ön tudja, milyen jó kedvű voltam ma este. Magam sem tudom, hogy jött, de olyan derült jó kedv szállta meg lelkemet, midőn Árpádinával a vigalomról csevegtem. Azt gondoltam, tudja isten minő örömet szerzek vele Gézanak, ha egész lélekkel engedem át magamat e mulatságnak! Mit érdekelnek engem más-kép e vigalmak! Terhemre vannak, unlatnak; de mikor neki annyira kedve telik az ilyféle időtöltésekben! Igen, tehát vidám voltam, de a mint Árpáдина távozott tőlem, — mert ön után ő is mindjárt elment, — egyedül voltam, és vi-

dámságom csak hamar elmúlt. Magam sem tudom miért, de soha olyan elhagyottnak, olyan szerencsétlennek nem éreztem magamat, mint ma. Eszembe jutottak gyermekéveim, édes jó anyám, a kis falu, melyben olyan vidám voltam, és jelen boldogtalanságom; eszembe jutott Géza; mi egészen más volt akkor, és mi egészen más most; akkor csak néhány óráig sem birt ellenni tőlem, és most napokig van távol, és ha itthon van is, nem jól érzi magát közelemben, és ugy-e bár nagy szerencsétlenség ez egy nőre nézve, a kinek a földön senkije sincsen, az egy férjnél? —

— De minő gondolatok! — mondá Bákay, midőn Jenni az elfogódás miatt kis szünetet tartott.

— Szomorú gondolatok, igaz, — vevé föl újra a szót Jenni — de mikor olyan boldogtalannak éreztem magamat, és boldogtalanságomnak egyedül ő az oka! A mint tehát így gondolkodtam, egyszerre csak földámad bennem az eszme, hát ha Géza most nem Rigóváryékhoz ment falura, hanem itt van a városban, és azért mondta, hogy falura megy, mert én tőlem akar menekülni! És oh, mi borzasztó volt e gondolat! Nem most először történt, hogy e gyanu megkapta lelkemet, de soha sem olyan erősen mint ma. Ugy tetszett, mintha látnám őt, más nők társaságában mulatni, vigadni, és én reám nem is gondolni, mintha a világon se volnék! — De minek is fessek tovább eszméletem borzasztó háborgását? Hisz ön azt ugy sem tudná megfogni; ön férfi, és fogalma sem lehet arról, minő kínokat áll ki a szegény nő, mikor ilyen gondolatok tépik lelkét! —

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— A magyar akadémia történeti osztályának július 11-én tartott ülésében Knauz Nándor új választott tag tartá székfoglaló értekezését. A magyar országtanács és országgyűlés történetét 1445-től 1452-ig fejtegeté. E tárgy annyiban is nevezetes, minthogy eddig nagy homályba volt burkolva az a kérdés, vajjon Ulászló eleste után Várnánál, ki gyakorolta Magyarországon a legfőbb hatalmat Hunyadinak kormányzóvá megválasztásáig. Még Teleki nagyszerű munkája is oldatlanul hagyta e kérdést. Knauz ur azonban a pozsonyi városi és káptalani levéltárat oly szerencsésen átkutalta, hogy kimutatnia sikerült hogy Ulászló halála után egy birodalmi tanács gyakorolta a kormány hatalmát, melynek természetes feje volt a nádor, tagjai a főpapok és országzászlósok. Hunyadi kormányzóvá lévén, a birodalmi mellé egy kormányzói tanács is neveztetett ki. — Utána Greguss Ágoston ur, szintén mint új tag a materialismus káros befolyásáról a tudományokra, művészetre és társadalmi életre értekezett. Ambár a szépizléstan körében bizonyított munkásságát értekezésben mindig becsültük, még is a bölcsészeti egy más terén ma bemutatott törekvését elhibáztoknak kell mondanunk. Az értekezés veleje a körül forog, hogy az ábrándozó speculatio nem akar tudni az anyagról semmit, de a materialismus is egyoldalú, és mindent kizár, a mi mások által lélek névvel jelöltetik. Azért a materialismus a tudományokra átaljában káros befolyást gyakorolt. Ezt valóban nehezebb volna megmutatni, mint azt, hogy a mysticismus mennyire hátráltatá a tudományokat, és hány munkás főt vezetett poszolyába.

— A bajai nyomdatulajdonos a helytartósághoz folyamodott egy magyar és egy német hirlap kiadási engedélyért.

— Kerékgyártó Árpád: „Magyarország művelődésének története“ című munkájából a második füzet is megjelent.

— Bács megyében Vaiszka község határán ez évben a Duna kétszeri kiöntése legalább 20000 ft. kárt okozott; a folytonos eső és kivált a gyakori jégeső a mezőn a növényzetet elverte s nem engedte virulni, mind czekekhez még egy 2—3 percig tartó földrengés is járult. (P. N.)

— A nagyszerű zivatarról és szélvészről mely f. hó 4-én délutáni 5 órakor Szegeden dühöngött, már több lap tett említést. Szőregen és Deszken majdnem az egész vetés megsemmisült, Uj-Szegednél mintegy 30 egyén és 200 ló veszett a Tiszába, a hid nagyon károsodott, több vizimalom és hajó összeromboltatott. Szegeden a távirdai hivatal egyik falát bezuzta, a butorzatot megkárosítá, a nyomtatványokat széjjelszórta. A vasuti hidtől egészen a 7-ik számú órházig 22 távirdai oszlop törött ketté.

— A Szabadkához fél órára eső palityi fürdő ez idén igen szép látogatásnak örvend. A tartozkodás kényelmesebbé kezd válni, és a fürdőnek gyógyászati haszna is van, mi már abból is kiliválglik, hogy a bécsi és pesti orvosok nagyban küldik ide a sinylődöket.

— Azonban Buziás-on is a fürdő vendégek igen számosan találkozhatnak. Ez idén itt rendszeren száz fürdő vendég lehetett, a mi, ha tekintetbe vesszük, hogy a legdivatosabb fürdők is ez évben elhagyatottak valának, és hogy az árvíz, meg a nyugtalan idők is rossz befolyással voltak, szép tanúságot tesz Buziás előnye mellett. A bérlők, Hollósy urak mindent is elkövetnek, hogy a vendégek számára vonzóvá tegyék e kies helyet. A fürdőszak idejében a szegedi jeles zenekar gondoskodott a közönség mulattatásáról.

— Szilágyi Sándor jeles történetirónktól legközelebb két munkát vettünk; egyike: „Bánffy Dénes kora és megöletése.“ A másik. „Nagy-Körös városa török levelei.“ Az első egy szorgalmas tanulmányon alapuló, ékes előadású történeti rajz, melylyel a t. szerző méltólag foglalta el székét az akadémiában, és a legérdekesebb olvasmányok egyike. A nagykörösi török leveleket korán elhunyt orientalistánk Repiczky János fordította a város levéltárában lévő eredetiekből. A török hódoltság történetét előbb utóbb meg kellend írunk, mert hogy ezen szomorú, de nevezetes korszakot ismerjük, nem elég néhány vezér nevét ismernünk, vagy azt tudunk hány ezer ember veszett el ez vagy amaz csatatéren. A ki tehát ezen monographia megírására elszánja magát, a Szilágyi S. által kiadott ezen levélgyűjteményt nem fogja nélkülözhetni. Dzsáfer pasáról mondatik, hogy 1687—1697, lett volna temesvári pasa. Erre az a szerény megjegyzésünk, hogy Dzsáfer ugyan már 1683-ban jött Temesvárra, de még is csak 1688. lett először temesvári pasává, másodsor 1697-ben, mely évben Zentánál el is esett. Időközben, t. i. 1683—1697-ig évről évre tudjuk a temesvári pasák neveit, tehát Dzsáfer a nevezett két éven kívül Temesvárott nem gyakorolta a pasai hatalmat.

— Ormós Zsigmond legújabb munkája: Adalékok a művészet történetéhez, éppen most jelent meg. A megjelenésnek kétszeres okból örülünk, először is, mert a szerző ezen művel egészen töretlen pályán halad, és ez által irodalmunkat tágitja, azután mert munkája szerény címe dacára valódi szakmű, melynek minden lapján akadunk a szorgalmas tanulmány nyomaira. Hogy ezen, a festészet átaljános történetét tárgyaló mű a magyar festészetre különös figyelmet fordít azt mondanunk sem kell, és ki ma holnap midőn már több előmunkálatok birtokában leendünk, hazai művészetünk történetét megírandja, Ormós könyvének jó hasznát fogja venni. Reményljük, hogy a könyvek keletkeztevel a közönség is fog támadni, mely az ilyen olvasmányban gyönyörét találja. — Ormós Zsigmond most utazási tapasztalásai összeállításán fáradozik, hogy ezt szintén sajtó alá bocsássa.

Szerkesztői távirda.

Rosty Zs. urnak. Az oklevelet közölni fogjuk, a többi küldeményt is kedvesen fogadandjuk. A „Comes“ szó értelmezésének ígéretét azonban bizonyosan nem a mi lapunkban olvashatta.

V. A. urnak Szőlő-Győrök. Szives részvétét igen nagyon köszönjük. A Szegedi Híradó t. szerkesztőjének. Megtettük.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.